

La mort de Teresa

1935: Excursió als estanys

Maria Barbal

(La Magrana, 1993)

L'havien fet cridar pel Nasi de l'hostal. Que calia anar a recollir els senyors l'endemà a les dotze del migdia, a l'embranchement de les dues valls. També calia que tingués dos cavalls a punt perquè a l'hostal se n'havien de servir dels seus per a d'altres menesters i no n'hi hauria prou. Pujaven quatre: dos matrimonis. El mateix metge de l'any passat, la seva dona —aquella rossa tan vistosa— i dos més, que no sabien cap qui eren. De moment, només allò. «A les nou estigues a punt perquè baixaràs amb jo», digué el Nasi. I afegí: «Han deixat dit que volen pujar als estanys, que els caldrà un acompanyant com el teu pare que els pugui fer el menjar..., ja ho saps.»

Acabats els primers dies d'agost, si s'ha arreplegat l'herba, resta un temps sense tragí per al pagès de muntanya. El redall encara es farà esperar, si tenen trumfes no és l'hora de collir-les, ni tampoc de baixar els animals que peixen a les altures.

Aquell estiu el Ton ranquejava d'una cama perquè s'havia fet una estirada carregant herba, però l'esperava aquell avís. Enguany seria el primer que hi aniria el seu fill Dalmau tot sol. Un sarpat de camins hi havia pujat amb ell i sabia prou com es feia. Eren uns duros que no es podien deixar perdre. De tres-centes pessetes cap amunt, segons els dies que t'empraven. Eren cabals guanyats en època desenfeinada i aleshores s'atansaven despeses a dojo perquè era a punt de néixer el primer fill del Dalmau i de la Teresina.

No era cap una feina dura per a un coneixedor de muntanya. Guiar-los, quan el pas era estret ajudar-los a cavalcar, fer-los el dinar, indicar-los els punts escollits perquè contemplassin les millors vistes i poca cosa més.

Ja són les set tocases i no se n'ha presentat cap. No m'estranyaria que quan apareguessin encara haguessin d'esmorzar. Senyors! Els deu semblar que pujar amunt és anar a fer un passeig. Amb el sol fort, els animals es cansaran i ells també. Ells paguen, però si m'han llogat per un sol dia i comencem així... Ara surt el doctor Berga, tot sol. Clar, em diu que tots ja són a punt però que l'Elena, la seva dona, tenia una mica de mal de cap però ara baixa. Les dones! ¿A qui se li ocorre anar amb dones a fer excursions per la muntanya?... Tant bé que hi fan a casa si són com cal. No m'estranyaria que aquesta senyora no hi fes gran cosa a casa seva... No volia emmurriar-me i poca cosa m'ha perdut. El meu pare té sort amb el seu caràcter. Tranquil, Dalmau, em diria. Ell hauria encès el seu caliquenyo i s'hauria pres un cafè a compte dels senyors. Però jo no puc fer com ell; és com si m'haguessin travat i no servís per a algunes coses. Per fi vénen tots. Aquests vestits que porten ni els té la dona per a la festa major i, ja veus, per muntar a cavall se'ls engiponen. El doctor és molt simpàtic i senzill, pregunta amablement, demana el meu parer en tot i per tot. L'altra parella també es veu bonhomiosa, però la senyora Elena sembla una santa damunt l'altar, ni ha desplegat els llavis, munta amb el cap i l'esquena ben alts, sense un somriure. És la que més en sap d'anar a cavall, es nota que n'ha après. De moment la pujada no és forta encara i els animals estan descansats. No m'acaba d'agradar aquesta feina. M'agrada treballar amb gent igual; sóc orgullós, potser; perquè pare s'ho passa bé deixant amb la boca oberta als senyors. Els conta històries de la cacera de l'isard, els explica les propietats de les aigües, dels arbustos, com són de bones les truites a la llosa... Ells el tracten amb molta consideració, en canvi jo sé les mateixes històries i no em surt de contar-les, em sembla que molesto. No sé què pensen. Només falta que la Teresina sigui gelosa. Abans de marxar

m'ha sermonat, com si jo ho fes per gust d'anar-me'n a guanyar el pa. Que si les dones de capital són diferents, que s'encapritxen de qui volen, que digui que sóc casat i que estem esperant un fill. No sé qui li omple el cap a aquesta dona, l'embaràs no li prova, ho puc ben assegurar. Anant amb dos matrimonis: ¿què ha de témer? Ara es fa dura la pujada. Diuen de reposar i fer un trago; de set prou que en tinc. Hem fet un bon tros, sí. Però en falta un de més gran. Ajudo les senyores a descavalcar. Igualment és guapa i fina la senyora del doctor. I té la mà gelada amb aquest sol. Potser sí que l'he jutjada malament i no n'està de bona. Jo també m'exalto quan em poso nerviós. Bon vi porten, de Vilafranca, diuen. Només l'altre senyor a qui anomenen Ramon n'ha begut. Els altres, aigua. Se n'han portat provisió, amb l'aigua que hi ha aquí! Em diu el doctor que ho fan per evitar les alteracions... com parla aquest home! Ho troben bonic. Jo no sabria posar-hi noms en aquesta muntanya, és com si fos casa meua o encara més, com si fos ma mare. Conec el camí que el faria amb els ulls clucs.... ells és la segona vegada que el trepitgen, la primera... I encara no que no el trepitgen. Reprenem la marxa. ¿Per què em manté la mà agafada aquesta senyora? I me l'ha serrada amb força fins que he aixecat els ulls cap a la seva cara. M'he estremit i ella ho ha notat perquè ha fet un petit somriure. Jo no havia vist mai uns ulls verds com aquests, un dibuix de la cara amorosit per una cabellera rossa i flonja, un nas petit i uns llavis de pintura. Deu haver estat una distracció..., no hi pensis més, Dalmau, tu ets aquí per treballar. Ara planejarem una estona i és més agradable perquè ens anem seguint sense perill. Els avets cada volta són més grandiosos i l'aire és viu i fresc, encara; però farà calor. ¿Què diu ara?, que m'atansi, em fa per senyes. Em pregunta sobre el nom d'aqueixa flor. Ací en diem neret, però ara encara és jove. Sí que hi ha animals, ja ho crec: isards sobretot, i l'óssa, però fa temps que no l'ha vista ningú. Retorna la pujada i el doctor em reclama per dir-me alguna cosa. Que quin lloc em sembla millor per dinar. Ja l'avisaré, encara falta una hora llarga. Em diu que està molt satisfet perquè hem escunçat tan bon temps. Es veu una bella persona aquest senyor, i no desdiu per a la seva dona. També és un bell minyó, encara que és molt més granat; ella es veu joveneta, jo dec portar-li cinc o sis anys. Em giro a mirar si segueixen i trobo la seva mirada fita en mi. Què li deu agafar a aquesta dona?

L'Elena no compartia l'afició muntanyenca del seu marit. Mentre mirava d'esma aquella feréstega natura al seu voltant, se li encongia el cor. I tot just era el començament. Encara tenien més d'una hora de cavall per arribar fins al poble. Li havia promès en Lluís que s'hostatjarien quatre dies a l'hotelet abans de marxar camí dels estanys. No era cap consol per a l'Elena. A l'hotel no hi hauria gaires fineses, prou ho recordava de l'any passat. Però pitjor hauria estat sortir l'endemà sense descansar a gust ni banyar-se com cal. En Lluís l'avançà amb el seu cavall i li preguntà que com anava. Ella s'apressà a somriure i a dir-li que molt bé. Tan feliç s'hauria quedat a Barcelona o a Sant Cugat, estiuiejant amb familiars i amics! I encara sort que havien pujat amb els Rovira, que ajudaven a fer colla..., encara que eren de la dèria del seu marit. S'emocionaven davant d'un pi, i quan, allargant la vista al màxim, no es veia cap indret habitat, se sentien la gent més feliç de la terra. Justament en l'instant que l'Elena vivia un esglai neguitós o un neguit esglaiat i es trobava a punt de xisclar. S'ho havia promès, però: aquest seria el darrer any. Es faria la malalta, mal que s'hagués de prendre alguna cosa. Quan la fressa del riu es féu més intensa, sortint d'un revolt, formulà el jurament secret de no tornar.

Ben al contrari, el Lluís exultava. Per a ell allò sí que era descans. Trencar les amarres amb la ciutat per uns dies, pujar als punts més alts, respirar aquell aire puríssim, veure la neu fer-se aigua, entrar en contacte íntim amb la vegetació, aproximar-se al bestiar. I encara, retrobar el gust de les menges pageses, amb aquell paladar intens, oblidat. Si hagués estat per ell, només hi haurien passat una nit a l'hotel, però l'Elena era de sucre i es podia desfer.

Semblantment al doctor Berga, la parella Rovira semblaven nens amb sabates noves. Eren un matrimoni que compartien aficions i valoraven la companyia de l'altra parella, tot i que no eren insensibles a les sortides de to de l'Elena. La bonhomia i la generositat d'en Lluís els compensava.

Em faré esperar. Vull que es noti que hi vinc. Així en Lluís s'hi pensarà l'estiu vinent abans de dir-me que l'acompanyi. És categoria que pugues, fer tard. Els qui són puntuals demostren massa interès. Mira com esperen tots. El pageset és el de l'altre dia. Quan li parlaven abaixava el cap, com inferior. Em captiva la gent que sap posar-se al seu lloc. Almenys estrenaré dos vestits de muntar que la modista ha gruat per fer-los. No n'havia fet mai i m'he hagut de fer enviar els models de París gràcies a la tieta del Lluís. Va bé tenir parents a París. Llàstima d'haver-los de lluir amb tan pocs espectadors, quatre de coneguts i un que no hi entén, que no s'atrevirà a mirar si són faldilles o pantalons... Bon dia. El Lluís està radiant, el Ramon i la Rosa amb la seva paciència insuportable. Tots pregunten, atrafegats, pel meu mal de cap. És tan fàcil simular aquest mal! Bé, comença la tortura. Muntem i cap amunt. El nostre guia no sembla amant de la conversa, sembla que ve estrictament com a professional; té, això m'agrada, demostra que té el seu orgull, potser ens menysprea i tot, però se'n guardaria molt de donar-ho a entendre. Ja veuré com se li poden abaixar els fums... Això puja; la Rosa cavalca malament; sense classes d'equitació, on vol anar? Anem per l'ombra. L'aire té una transparència..., quan penso que m'allunyo més i més de poblat amb quatre diables que volen estar sols. Només muntanya, riu, vent, estanys, ¿potser animals? Sóc ben boja de seguir-los. Hauria d'escapar a córrer, seria un senyal la lucidesa per la meua part. Tornar, encara que fos, a l'hotel i restar-hi... Però ¿què hi faria tota sola? M'espanta estar sola, al contrari dels meus acompanyants. Juro, però, que aquesta és l'última vegada que vaig a la muntanya. Què diu ara? ¿Que miri cap a baix? Què se m'ha perdut a mi allà baix? El mateix que aquí dalt, «Sí. Ja el veig l'hotel. Sí, sembla de conte...» Aquest sol i la fresca de l'ombra em ressecaran els cabells, això no em convé. Li preguntaré al pagès (com es diu?) si hi ha alguna pentinadora. No ho crec, però. Mira, ara el crida el meu marit. Es diu Dalmau. I, en veritat, no està malament. La cara i els braços forts, colrats. Bona alçada, és més alt que en Lluís, nas un pèl ganxut com els bascos, boca ben dibuixada, haig de mirar-li el color dels ulls. Els cabells, amagats en una horrible gorra deuen ser llisos i castanys pel clatell que se li veu. Ja que no tinc entreteniments, em divertiré amb aquest pagès reservat. Ara el cavall s'esforça, el camí puja. En Ramon diu de descansar. Va bé. Ja li he vist els ulls, els té verds! És bufó el xicot i més jove del que m'havia semblat, com que va vestit tan ordinari! Potser és solter i tot. Podríem córrer una aventureta amb la Rosa si fos més divertida. Però aquesta és de les que parlen de consciència i del seu Ramon. Sí que vull aigua. No sé com poden beure vi en aquestes hores! Ja veig, si, que anem seguint la ruta del riu, però ni es veu des d'aquí, s'endevina pels arbres i pel soroll. L'home diu que si ens agraden les truites anirà a pescar i les cuinarà a la llosa. No sé quina recepta és aquesta, però a mi tant em fa, perquè les truites em fan fàstic, vull dir, tot el peix que no és de mar. Tot. El meu marit s'entusiasma amb la idea. Segur que el Dalmau es deu sentir cofoi. M'agradarà veure'l cuinar. Jo només he vist fer-ho a la minyona. Tornem-hi, diuen. Li he agafat fort la mà i li he tingut un instant agafada; no s'ha atrevit a desfer-se'n. Te les mans calentes i aspres. M'està agradant aquest noi. En mirar-me s'ha sufocat, li ho he notat. Potser encara em divertiré en aquesta excursió i després, més, quan ho expliqui a la colla de Sant Cugat. El meu marit amb la natura ja en té prou. Començaré la batalla i vull guanyar. No li trauré la vista de sobre, a mi no m'interessa el paisatge. Ara s'ha trobat que el mirava. Va bé. Estem arribant a l'estany, diuen. Un estany on no et pots banyar perquè l'aigua és gelada. No sé on troben les gràcies de la muntanya! El sol em toca massa ara, no vull cremar el meu cutis. I no portem barrets, ara entenc la boina; resultarà ser més llest que nosaltres el muntanyenc. Espera't, ara li preguntaré coses, per les plantes, pels animals, pel que sigui, aquest no se salvarà de parlar amb mi. Com respon tot seriós, amb aquest accent de muntanya... M'encanta el pageset!

Seguint amb fidelitat la vall de l'Escrita havien anat pujant les costes fortes i meravellant-se dels indrets on el camí planejava. Aquella abundor d'aigua regalimant contínuament entremig de la terra fosca i les pissarres, traient el cap davall la verdor de l'herba i de les mates, bramant escandalosa quan s'havia de travessar el riu,

tenia els excursionistes silenciosos, contemplatius o immersits en els seus pensaments. Els avets dominaven. Els grans rocs de granit feien basarda a l'Elena, però ben mirat resultaven inofensius, assentats entre l'herba gerda. ¿Qui hauria pogut remoure'ls? I per què? Aquell paisatge grandios apareixia estable. Quants anys feia que tot era on era? Les respostes pertanyien a la natura, encara que el Dalmau hagués pogut explicar un ramat de coses. Però ell no tenia ganes d'enraonar. Es trobava al seu ambient. El bon temps els acompanyava, els animals resistien bé i els senyors resultaven amables i discrets. Li quedava tan sols als ulls el nuvoret de la bellesa de la senyora, més encara que el seu estrany capteniment. Convençut, però, que una broma tan xica en un cel immens no podia resultar amenaçadora, acomplia la seva feina amb brio.

Arribaven a la capella de Sant Maurici i es disposaven a baixar per visitar-la i beure de la font. El doctor Berga creia que ja podien començar a tastar l'aigua de muntanya. Però amb mesura, repetia. L'Elena pensà que se'n faria un bon tip. Aquesta volta fou en Ramon Rovira qui l'ajudà a descavalcar. En Dalmau tenia cura dels animals, que no s'allunyessin. No sabia si els altres coneixien bé l'indret, però semblava que no recordaven que l'estany era a damunt mateix. El feia somriure la possibilitat que s'admiressin instants després, quan el diria que no calia tornar a muntar per arribar-hi. Ara sentia com l'Elena es queixava de la gelor de l'aigua que li feina mal a les dents, deia.

L'estany semblava un mirall. El sol lluïa al seu damunt amb força. Els Encantats, vigilant, li donaven un aire esquerp, fantàstic. Els arbres s'hi atansaven valents, de vegades ajaçant el tronc per deixar-se besar per l'aigua. Tots cinc s'havien quedat embadocats, fins el Dalmau que tan sovint s'hi arribava. Verd i blau es repartien l'escena, només compartien la coloració amb el blanc. L'atracció de l'aigua tranquil·la, aquell raconet de neu eterna, allà dalt, espiant...

Decidiren dinar lleu, havien esmorzat de bon matí i de gana no en faltaria. Mentre el Dalmau s'espavilava per apariar el menjar, en Lluís explicava sobre un mapa l'excursió d'havent dinat i l'Elena s'escarxofava al sol perquè a l'ombra tenia fred i es disposava a no perdre's l'espectacle de veure un pagès cuinant.

Mentre menjaven a plaer, amanit i carn a la brasa —que el Dalmau els servia del foc estant al plat—, el doctor Berga va proposar d'anar a peu fins a Ratera. Deixarien per a una altra ocasió arribar-se a l'estany d'Amitges. Calia que algú restés amb els cavalls i la persona més indicada era en Dalmau. El camí cap a l'estany de Ratera no tenia dificultats i tant en Ramon com en Lluís s'hi veien amb cor i, a més, els feia una certa il·lusió caminar una mica. Hi havia un xic més de mitja hora, posi'n tres quarts, digué en Dalmau. I afegí que si aquell era el seu gust, com que no havia vingut allí per descansar, ell dedicaria aquella estona a pescar i quan tornessin els tindria a punt unes truites a la llosa que se'n lleparien els dits. Aquesta última consideració se la va guardar per a ell, com una esperança desitjable. Després de l'escalf de les propostes i de les cullerades que tots hi van posar, es va deixar escoltar la veu de l'Elena, que no havia participat gaire ni en la conversa ni en el dinar. Digué ben dolçament que li dolia molt no trobar-se en bones condicions i que els esguerraria la caminada perquè no es veia amb forces per fer mitja hora de pujada i després tornar a baixar amb les botes de muntar que li estaven masegant els peus, sobretot el dret. I, a més, no li havia marxat el mal de cap.

En Lluís digué que no s'amoinés pas, que hi anirien amb les muntures tal com estava projectat, que s'oblidessin de la seva proposta. Als Rovira els faltà temps per dir a tots dos que, és clar que sí, que no tenia cap importància. Aleshores, l'Elena els replicà que precisament era allò que li dolia, desfer una idea que els feia il·lusió, que a ella, de debò, tant li era veure l'estany de Ratera; que amb el de Sant Maurici en tenia ben bé prou i, si us plau, que no s'ofenguessin però era així mateix. Hi va haver un silenci. Després, ella reblà amb aquestes paraules: «M'agradaria quedar-me asseguda a l'ombra i veure com en Dalmau treu les truites.»

Fita la mirada en els granits d'allà mateix, en Dalmau se sentia commòs, aquella senyora li feia pànic. De segur que els del cafè s'haurien rigut d'ell fins a fer-se'n un panxó, però ell es trobava, sense haver-ho buscat, amb aquest sentiment. Perquè tothom hi vingué bé amb la solució de l'Elena, tan ben enraonada l'havia presentat. A favor de tots i en contra de ningú. L'únic que hauria protestat no tenia veu, li tocava callar.

En Dalmau decidí pescar un bon tros lluny d'on tenien aplegades les coses. Va pensar que com més enllà millor, però no volia perdre de vista les bèsties, que eren un dels seus escassos capitals. Quan els hagué assenyalat el camí cap a Ratera, acompanyant-los, es posà a pescar. No era gaire bona hora per a la picada i pensà que primer havia de fer cuc. Veient la senyora a unes bones passes de la seva vora i sentint que el temps passava, li va tornar la calma. Ell no comprenia les dones. La Teresina, la coneixia des dels primers passos, havien jugat junts, havien anat a estudi i un bon dia s'havien mirat d'una forma diferent i havien decidit fer com havien fet els seus pares i els seus veïns i tothom, sinó aquells concos que hi havia en algunes cases, que la gent arraconava tant com podia si no era que tenien els seus cabals i els seus drets. No podia entendre aquells senyors. Li semblaven gent d'interior diferent del seu. ¿Tant podien canviar les persones l'ambient, els diners, el refinament, la naixença? Devia ser que sí i no hi volia donar més tómb. Ell havia nascut allí i tenia tot el que li faltava; encara que li quedés el rau-rau que li produïa l'ensum d'un altre món, li semblava menyspreable com un somni.

Quan girà el cap en sentir soroll i topà amb la senyora Elena, en Dalmau restà agitat, sense gosar obrir la boca. Ella tampoc no deia res. Havia deixat que passés un temps, durant el dinar havia llegit l'esverament a la cara d'ell, després s'hi havia atansat silenciosament, havia ensopegat amb unes arrels sense queixar-se, s'havia fet una petita pelada a la mà esquerra que li coïa. Allí mirava com en Dalmau aviava la canya a l'aigua amb moviments precisos. I aleshores, trencant la tibantor, aparegué una truita ben grossa enganxada a l'ham; amb llestesa, en Dalmau la deslliurà i l'Elena féu un gest de refús en veure com sagnava mentre es defensava amb els seus moviments desesperats. En aquell instant en Dalmau alçava la cara somrient, satisfet, i trobà el rostre d'ella estirat com un retret. L'home no parava de sorprendre's. Pensà que almenys la senyora es retiraria, però ella aleshores començà a fer-li preguntes. Que si li agradava viure al poble, ¿a l'hivern també?, que si no era avorrit, li semblava que era casat tot i que no duia l'anell, que com es deia la seva dona... Aleshores, parà una estoneta. En Dalmau hauria volgut o bé no trobar-la bonica, o bé tenir la franquesa de dir-li: vés-te'n. Aquell perfume a vora seu, el marejava; aquella madeixa de cabells grocs palla i aquells ulls clars li trastocaven els sentits, si la seva dona s'hagués comportat com aquella senyora, ell l'hauria abocada de cap al riu. Quan acabava de pensar això, va sentir un crit i veié com l'Elena relliscava i anava a parar amb un peu a l'estany. Trobant-se amb la nosa de la canya, la llançà com pogué, apartà el canastrell amb el peu i corregué a treure-la d'aquella positura. Ella se li arrapà fort al coll quan ell li estirava els seus braços potents i bruns. La portà a la vora on la pogué asseure i ella no es deixava anar, mirant-lo fit a fit. En Dalmau estava avergonyit, rabiós, trasbalsat... Per fi se'n pogué deseparar i li digué sense mirar-la que s'havia de treure la bota. Ella respongué que l'hauria d'ajudar. I ja em veus Dalmau, descorda, descalça, posa a eixugar, mossega't els llavis... Tornà cap a la canya amb ganes de llençar-la a l'aigua o fer-ne mil trossos i el pitjor és que se sentia enquistat amb ell mateix, s'avergonyia d'aquells pantalons apedaçats al cul i d'aquella camisa de quadrets que li tibava pertot i que estava descolorida sota les aixelles. S'avergonyia de no tenir paraules per ferir o per destrossar. Per un instant va estar temptat d'agafar els animals i camí avall fins que arribés a casa. Però allí estava esperant la picada quiet com un arbre més. Va pescar, semblava que no podia ser, però de raig n'havia fet sortir cinc. I així se li havia temperat la suor damunt el cos i sentia el cor més aquietat. Quan posava la que feia set al canastrell ella el cridà, li demanà que s'assegués a vora seu i, quan esperava que li demanés algunes cosa per l'estil d'adés, la senyora li etzibà que si no li agradava. Ell li passà les mans pel

voltant del coll, li retorçà els cabells de seda amb les mans que feien sentor de truita, mentre li atansava la boca sense alçar els ulls per mirar-la. Li féu una besada profunda que acabà en mossegada. Ella féu un esgarip somort i anava a fer-li arribar les mans a la cara, però se les trobà agafades per les d'ell, que semblaven cadenes. En Dalmau s'alçà i ara fou ella qui enretirà la vista. Una bellugadissa de verdor decantada. Ell continuà pescant tranquil.

La baixada fou alegrada per les contalles del doctor Berga, d'en Ramon i la Rosa que semblaven una patuleia de xiquets. Enardits per la caminada, per la bellesa que havia inundat els seus ulls fins al darrer racó, per l'inefable berenar que els havia preparat en Dalmau. No oblidarien mai més res de tot el que havien viscut aquell dia... El que no comprenien és com l'Elena no havia volgut tastar cap truita, amb aquella oloreta que feien!

En Dalmau els guiava, content de les paraules amables que li dedicaven. El doctor l'havia pagat abans de començar la baixada. Tres-centes cinquanta pessetes i tot el menjar que havia quedat —una ampolla d'oli plena en més de la meitat, una capsa de formatgets que ni havia vist mai, pa i una ampolla de vi. A casa en farien festa major. Només aquella bota penjada del cavall de la senyora li enterbolia un xic l'alegria.

L'endemà de l'excursió als estanys, en Dalmau se sentia el cap com després d'una saragata de les grosses. Apariava la llenya al corral però el seu pensament era a damunt... Havia estat com un somni. En el deslliurament de la tensió que havia sofert hi sentia una certa recança. No gosaria contar a ningú allò que li havia passat, es posava com un bitxo coent quan la dona li repetia —ja era la tercera volta— que el trobava estrany, com si l'haguessin canviat ahir, i insistia que li expliqués com eren els senyors i, sobretot, les senyores. I ell rabiós, que no hi havia res que pagués la pena d'explicar. I s'apartava de la dona.

Al vespre en Ton i en Dalmau esperaven a taula que la Teresina els servís el sopar. Van sentir uns trucs a la porta i en Dalmau s'alçà a obrir. Plantat davant d'ella acabà per agafar un paquetet que li allargava. La Teresina tragué el cap per la porta i es trobà (qui sap què li semblà, potser una reina) una dona rossa, alta i ben vestida que amb una veu suau deia que de tan agraits del guia portava només uns purets per al seu pare, en record que els havia acompanyat l'any passat. El Ton arrossegant la cama s'havia atansat i la convidava enmig de paraules d'agraïment, en Dalmau com un ninot no amollava la capsa ni deia re. La Teresina s'havia tret el davantal i es va trobar amb uns ulls verds que la repassaven. La seva pobra bateta amb la panxa que la deformava, els cabells desarreglats, les espardenyas que demanaven recanvi. Se sentí poca cosa com mai. Ella no s'asseia no, es retirava perquè l'esperaven el seu marit i els seus amics per anar a la font abans de sopar. Així sortí, després de fer un somriure burleta cap al Dalmau.

El Ton i la Teresina es van quedar estranyats quan en Dalmau va deixar oberta la porta del carrer perquè va dir que el perfum li feia venir ganes de perbocar.